

Dr hab. Jolanta Wojciechowska prof. nadzw. UEŁ
Instytut Geografii Miast i Turyzmu
Uniwersytet Łódzki
90-142 Łódź, ul. Kopcińskiego 31

2017 -07- 28

Recenzja pracy doktorskiej
Pani mgr Magdaleny Kubal
pt. „Agroturystyka jako czynnik aktywizacji zawodowej kobiet na
obszarach górskich województwa małopolskiego”

Recenzowana rozprawa doktorska została przygotowana pod opieką prof. dr hab. Włodzimierza Kurka w Zakładzie Gospodarki Turystycznej i Uzdrowiskowej Instytutu Geografii i Gospodarki Przestrzennej Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie.

1. Podstawowe informacje o rozprawie

Przedłożona do oceny praca liczy 273 strony wraz ze spisem bibliograficznym oraz załącznikami. Tekst rozprawy obejmuje 207 stron i składa się z dziewięciu części: wstępu, siedmiu numerowanych rozdziałów o trójstopniowej strukturze i wniosków. Bibliografia jest nienumerowana, mieści się na stronach: 208–240, zatem zawiera kilkaset pozycji. Oddzielnie są ujęte ustawy (15) i rozporządzenia (3) oraz źródła internetowe (8). W rozprawie umieszczono 51 tabel, 27 rysunków i 3 załączniki, takie jak: wzór kwestionariusza wywiadu (9 stron), zestawienie danych o 187 stowarzyszeniach agroturystycznych w Polsce (12 s.) i 70 respondentkach (4 s.).

We wstępie omówiono problem i cele pracy, jej czasowy i przestrzenny zakres oraz metodykę badań. Rozdział pierwszy, zatytułowany „Rozwój obszarów i społeczności wiejskich w świetle wybranych koncepcji badawczych”, prezentuje literaturowe rozważania oparte na analizie jedenastu celowo dobranych koncepcji teoretycznych odnoszących się do obszaru wiejskiego i społeczności wiejskiej. Drugi rozdział poświęcono charakterystyce przemian obszarów wiejskich w Polsce w kontekście wielokierunkowego rozwoju gospodarstw rolnych. Na podstawie literatury omówiono najważniejsze przekształcenia

obszarów wiejskich i gospodarstw rolnych. W trzecim rozdziale przedstawiono przemiany społeczne na obszarach recepcyjnych zachodzące pod wpływem turystyki. Skupiono się na analizie czynników oraz mechanizmów tych przemian, a także dokonano ich interpretacji w świetle wybranych koncepcji badawczych. Rozdział czwarty pt. „Aktywizacja zawodowa kobiet w turystyce” przedstawia w świetle badań światowych i krajowych sytuację kobiet na rynku pracy, problematykę feminizacji rynku usług turystycznych, motywy podejmowania przez nie aktywności zawodowej i zachodzące z tym przemiany. Rozdział piąty rozpoczyna się omówieniem pojęć dotyczących form turystyki na obszarach wiejskich, następnie pokazane są uwarunkowania prawne i organizacyjne agroturystyki w Polsce, a na zakończenie scharakteryzowano kierunki oraz czynniki rozwoju agroturystyki w Karpatach Polskich. Rozdział szósty poświęcono problematyce kultury wiejskich rodzin górskich na tle współczesnych przekształceń społecznych w Karpatach Polskich. Rozdział ten otwiera analiza współczesnej sytuacji oraz kierunków przemian rolnictwa w polskich Karpatach. Kolejne podrozdziały dotyczą zagadnienia kultury, religii, obrzędowości i modelu tradycyjnej rodziny górskiej. Rozdział siódmy zawiera omówienie wyników badań. Rozpoczyna się przedstawieniem stanu bazy gospodarstw agroturystycznych na obszarach górskich województwa małopolskiego. Następnie scharakteryzowano badane gospodarstwa oraz kobiety jako gestorki. Osobny podrozdział poświęcono zagadnieniu wpływu aktywności zawodowej w agroturystyce na przemiany w zakresach obowiązków pomiędzy członkami rodziny oraz na relacje rodzinne. W ostatnim podrozdziale przedstawiono zaangażowanie kobiet w sprawy społeczności lokalnej.

Całość rozprawy zamyka 20 wniosków odnoszących się głównie do agroturystyki jako czynnika aktywizacji zawodowej kobiet na obszarach górskich Karpat Polskich. Wniosek nr XX można uznać za ogólną konkluzję odnoszącą się do geografii, dla której Doktorantka nakreśliła nowe pole badań w zakresie przemian jednostek oraz mikro grup społecznych, jakimi są rodziny, a zachodzących pod wpływem procesów społecznych dokonujących się w skali makro.

2. Ocena rozprawy doktorskiej

2.1. Założenia metodyczne – problem badawczy, cele pracy

We wstępie, w podrozdziale pt. „Problematyka pracy” określono przedmiot i podmiot rozprawy. Przedmiotem rozprawy jest „proces aktywizacji zawodowej kobiet, który dokonuje się w rezultacie podejmowania działalności agroturystycznej w gospodarstwach rolnych na

obszarach górskich polskich Karpat”, a podmiotem są gestorki gospodarstw agroturystycznych. Problem badawczy został określony w formie kilku pytań, popartych krótkimi refleksjami na temat zatrudnienia kobiet w turystyce, pochodzącymi głównie z literatury zagranicznej. Za puentę postawionych pytań badawczych można uznać następujące zdanie (str. 6): „Zrozumienie mechanizmów aktywizacji zawodowej kobiet na obszarach wiejskich, a także wskazanie potencjalnych możliwości oraz zmian, jakie ten proces powoduje w ich życiu rodzinnym i zawodowym, może wnieść nowe argumenty w dyskusji wokół polityki kształtowania rynku pracy kobiet w turystyce.”

Cel główny pracy oraz sześć celów szczegółowych, sformułowanych na str.7, nakreślają pole badawcze rozprawy. Wszystkie odnoszą się do problematyki aktywizacji zawodowej kobiet w agroturystyce, żaden nie odnosi się do trzech pierwszych rozdziałów rozprawy, przedstawiających teoretyczne koncepcje rozwoju obszarów i społeczności wiejskich. W rozprawie nie postawiono hipotez, ale też nie poinformowano we wstępie w jakim systemie metodologicznym jest ona przeprowadzona: indukcyjnym czy dedukcyjnym. Program i przyjęte metody badań zostały omówione jasno i wyczerpująco.

2.2. Struktura rozprawy

Oceniając strukturę pracy należy zaznaczyć, że jest ona w zasadzie podzielona na dwie nierówne części. Pierwsza część, znacznie większa, bo obejmująca aż sześć numerowanych rozdziałów jest teoretyczna i przeglądowa, oparta na naukowej literaturze przedmiotu, polskiej i zagranicznej, w wielu miejscach z wyraźną przewagą tej drugiej. Na przykład na str. 31 jest 13 powołań bibliograficznych, wszystkie na literaturę zagraniczną, bez przykładu polskiego. Może akurat w tym miejscu można się z tym zgodzić, ale w innych już nie.

Tylko jeden rozdział, siódmy, składający się z pięciu podrozdziałów stanowi analizę badawczą. Zatem można powiedzieć, że literatura przedmiotu została zaprezentowana aż w sześciu rozdziałach pracy (zawierających od dwóch do ośmiu podrozdziałów), co w przełożeniu na strony obejmuje 68% ich ogółu. Zatem podbudowa teoretyczna rozprawy jest bardzo rozległa. Doktorantka starała się możliwie szeroko opisać i zinterpretować omawiane zjawisko nie tylko na tle dorobku geografii turystyki i innych dyscyplin geograficznych, ale także nauk rolniczych, społecznych, zwłaszcza socjologicznych czy psychologicznych. Rozważania poprowadziła na gruncie globalnym, krajowym, regionalnym zarówno w zakresie ogólnych procesów gospodarczych (przemysłowych, urbanizacyjnych, dotyczących

przemian w rolnictwie), jak i całokształtu turystyki. Autorka wykazała się bardzo dobrą znajomością literatury krajowej i anglojęzycznej, w wyżej wymienionych dyscyplinach nauki.

Ta dysproporcja w strukturze pracy między częścią teoretyczną a badawczą powoduje, że czytelnik ma wrażenie powtarzania niektórych zagadnień. Tak jest na przykład z zagadnieniem feminizacji rynku pracy w turystyce podejmowanym w rozdziałach 1.3.5, 4.3 i 4.6. Pomimo wyboru aż 11 koncepcji teoretycznych, wyjaśniających rozwój obszarów i społeczności wiejskich, prezentowanych w pierwszym rozdziale rozprawy, rodzi się pytanie: dlaczego Doktorantka nie sięgnęła do dorobku teorii ruchów społecznych, skoro analizuje kwestię udziału gestorek gospodarstw agroturystycznych w życiu społeczności lokalnej.

Do struktury pracy można mieć kilka zastrzeżeń.

1. Między częścią teoretyczną a badawczą nie ma zachowanej proporcji. Ta pierwsza wydaje się zdecydowanie za długa, a druga z kolei za krótka. Każda z nich odznacza się swoim oddzielnym przeznaczeniem: teoretyczno-przeładowym i badawczym. W części badawczej bardzo rzadko Autorka powołuje się na literaturę bądź koncepcje teoretyczne, aby potwierdzić lub ułokować w nich swoje wyniki badań, ewentualnie wskazać nowe symptomy badanego zjawiska. Takie podejście umacnia podział rozprawy.

2. W części badawczej byłoby korzystniej, gdyby obejmowała więcej niż jeden (długi, rozbudowany, o trzech poziomach) rozdział. Można było zastosować co najmniej dwa osobne rozdziały, w których układ zagadnień powinien być jednak nieco inny. Najpierw czytelnik powinien otrzymać informacje o gestorkach, czyli o sylwetce społeczno-demograficznej, ich gospodarstwach domowych, rolnych, działalności agroturystycznej oraz o efektach tej działalności, i jej wpływie na różnych poziomach i układach.

3. Należy wspomnieć, że tytuły niektórych rozdziałów oraz podrozdziałów są mało adekwatne do wewnętrznej struktury danego rozdziału lub zawartości tekstu. Na przykład tytuł rozdziału 5 informuje, że najpierw czytelnik dowie się o agroturystyce w Karpatach Polskich, potem o uwarunkowaniach prawnych i organizacyjnych, a w rzeczywistości jest odwrotnie. Do tego, pierwszy podrozdział (5.1) zaczyna się od systematyki pojęć, co w ogóle nie zostało zasygnalizowane w głównym tytule.

Podobne zastrzeżenie można mieć do tytułu rozdziału 4.6 i jego podrozdziałów 4.6.1 i 4.6.2. Tekst odnosi się do przemian i skutków zachodzących pod wpływem aktywności zawodowej kobiet w turystyce. Problematyka ta została opisana w dość mało uporządkowany sposób z wykorzystaniem różnych przykładów, głównie zagranicznych, nawet bardzo dalekich (Indonezja, Bali, Kenia). W podrozdziałach, mało precyzyjnie zatytułowanych – 4.6.1

Perspektywa kobiet i 4.6.2 Perspektywa rodzinnych gospodarstw domowych, więcej skupiono się na pokazaniu przemian, dużo mniej na skutkach.

Poza tym, podrozdział 7.1, dotyczący stanu bazy gospodarstw agroturystycznych na obszarach górskich województwa małopolskiego, lepiej było umieścić w rozdziale 5, a tytuł podrozdziału 7.2.4 należałoby sprecyzować i zamiast „Aktywność podmiotów ...”, napisać gestorek, bo tylko o nich jest mowa.

4. Przyglądając się ogólnej strukturze rozprawy, trudno w niej odnaleźć dynamiczne podejście, zapowiadane w przedmiocie badań, jako „proces aktywizacji zawodowej kobiet”. W ujęciu słownikowym pojęcie proces oznacza przebieg zjawisk pozostających między sobą w związku przyczynowym, obejmującym fazę rozwoju i stadium lub stadia rozwoju. Zatem każdy proces ma swoją dynamikę, która w strukturze rozprawy została dość słabo wyeksponowana. Najwięcej refleksji w tym rozumieniu zawiera się w podrozdziale 7.3.5 pt. „Rozwój osobisty kobiet”, gdzie zostały przedstawione cechy i kompetencje osobowościowe gestorek przed rozpoczęciem i w trakcie działalności agroturystycznej.

2.3. Metodyka pracy

Doktorantka zebrała w sposób metodyczny bogaty materiał źródłowy, zarówno z różnych instytucji, jak i bezpośrednio od gestorek gospodarstw agroturystycznych. Odnosząc się do zamieszczonego wzoru kwestionariusza wywiadu, składającego się z 52 pytań zamkniętych i otwartych, należy podkreślić dużą wnikliwość i bogactwo poruszonych w nim zagadnień. W obecnych czasach, w których trudno jest uzyskać zgodę od potencjalnych respondentów na przeprowadzanie ankiet, rezultat Autorki należy uznać za duży sukces. Tym bardziej, że wywiady przeprowadzała indywidualnie, czasem nawet dwukrotnie.

Zebrany materiał Doktorantka zinterpretowała za pomocą obiektywnych miar matematyczno-statystycznych. Jednak wybór tych miar jest dość skromny. Są to: wskaźnik procentowy, średnia arytmetyczna prosta i współczynnik korelacji Pearsona (niestety bez tabeli z podstawowymi danymi, czyli liczby stałych gości i długości funkcjonowania gospodarstwa agroturystycznego (te akurat można odnaleźć w zał. 3). Materiał empiryczny został przedstawiony w tabelach, diagramach strukturalnych kołowych i słupkowych, o prostej konstrukcji oraz na rysunkach typu schemat/model.

W pracy niestety został zamieszczony tylko jeden kartodiagram (na str. 144) pokazujący rozmieszczenie gospodarstw agroturystycznych na tle administracyjnych granic gmin. Tabele i diagramy nie zastąpią przestrzennego obrazu, który pozwala na poszerzoną

interpretację zjawiska. Zdaniem recenzentki, w rozprawie przydałoby się kilka dodatkowych kartodiagramów. Na przykład w rozdziale 2 traktującym o przemianach obszarów wiejskich lub w rozdziale 5, w części opisującej stowarzyszenia agroturystyczne w Polsce. Tutaj warto było zamieścić kartodiagram pokazujący rozmieszczenie stowarzyszeń, co w kilku swoich pracach szczegółowo analizowałam od 1999 do 2007 roku. Zatem korzystne byłoby pokazanie zmian jakie nastąpiły w kolejnej dekadzie. Jednak Doktorantka do takowych zmian prawie w ogóle się nie odniosła, również nie wykorzystała wyników moich badań z lat 1999-2007, choćby w celach informacyjnych. W splotonej analizie, cennego załącznika 2 prawie w ogóle nie poświęciła uwagi zmianom jakie nastąpiły w tym zakresie na badanym przez Nią obszarze. Należy zaznaczyć, że Doktorantka wykonała w załączniku 2 wartościowe zestawienie danych o stowarzyszeniach w Polsce. Wspomniana tabela zawiera wiele ciekawych informacji dla 187 stowarzyszeń. Ich zebranie wymagało sporego wysiłku.

Poza tym muszę wyrazić swój żal, że Doktorantka nie zastosowała planów sytuacyjnych dla badanych gospodarstw agroturystycznych, zarówno do części rekreacyjnej, jak i użytkowej. Za ich pomocą mogła zilustrować dynamikę badanego procesu, zwłaszcza w zakresie działań odpowiadających za przemiany gospodarstwa agroturystycznego, które ja określiłam jako 3xP (przygotowanie, powiększanie, pomniejszanie). Niestety Doktorantka w ogóle nie odniosła się do tej koncepcji, pomimo świadectwa korzystania z odpowiednich pozycji bibliograficznych.

Odnosząc się ogólnie do rysunków zamieszczonych w rozprawie należy zaznaczyć, co już wcześniej napisałam, że są to głównie diagramy kołowe i słupkowe, wykonane na bazie danych bezwzględnych i względnych. Niektóre wykresy kołowe oparte są tylko na dwóch danych (np. rys. 8, 25) lub przedziały danych są niedookreślone, bo np. jeden kończy się na 2 ha, a drugi zaczyna od 2 ha (np. rys.7). Zdarza się, że nie wszystkie kolory zostały objaśnione w legendzie, tak jest na rys.12. Poza tym, często kolorystyka w legendzie i na rysunku odznacza się innym ułożeniem (np. rys. 6, 8, 12, 17, 19). Na niektórych wykresach słupkowych nie ma opisu osi x (np. 9,10, 13, 22).

Jeśli chodzi o tabele, w większości są prostej konstrukcji, w niektórych brakuje określenia liczby badanych elementów, tzw. N (tab. 19, 37). Począwszy od str.156 pojawiają się zestawienia wypowiedzi respondentek, które przez Doktorantkę zostały niesłusznie uznane jako tabele (numery: 17, 18, 20, 21 itp. do 51). Poprawnie zbudowana tabela posiada główkę i boczek, który tu w ogóle nie wystąpił, pomimo sugestii w tytułach. Np. w tytule tab.17 występuje sformułowanie „źródła dochodu”, które można było zastosować do boczku tabeli, tym bardziej, że w wypowiedziach respondentek jest jego zróżnicowanie jako: „drugie

źródło utrzymania”, „dochód w budżecie domowym”, „pierwsze źródło utrzymania”. Żadne z tych określeń nie zostało wyeksponowane w „rzekomej” tabeli, przez co jest ona również mało czytelna. Uwagi w podobnym stylu odnoszą się do wszystkich pozostałych zestawień wypowiedzi respondentek. Ponadto zdarza się, że tytuły tabel i rysunków są niepełne (rys. 9, 10, 20, 24) lub mało precyzyjne (rys. 20, 21, tab.27).

W większości rozdziały i podrozdziały mają zakończenie lub wnioski, chociaż nie wszystkie, np. 5.4, 7.2.1, 7.2.4, 7.3.1, 7.3.3, 7.3.4. Doktorantka w powołaniach bibliograficznych niestety nie podaje stron lub robi to bardzo rzadko. W związku z tym trudno jest weryfikować refleksje formułowane przez Doktorantkę, z tymi w oryginale. W moim przypadku, mam wątpliwości co do powołania umieszczonego na s.159 obok M. Miki (2014), a dotyczącego sieci współpracy jako strategicznego elementu lokalnego systemu recepcji turystycznej.

2.4. Technika pracy i inne uwagi szczegółowe

Praca jest napisana w miarę poprawnym językiem. Zdarzają się jednak zdania wielowątkowe, długie, liczące 6-7 linijek, stylistycznie zawile. Zauważa się chaos w stosowaniu terminów zaczerpniętych z literatury angielskiej, które albo przytaczane są w oryginale lub spolszczane. Występują też błędy literowe (np. 64, 65, 72, 76, 82, 83,...198, 199), nawet w nazwiskach cytowanych autorów, np. s. 41, 61 (Sikorska, Drzewiecki). W tekście dostrzegłam powołania na dwie moje prace z roku 2000 i 2001, których jednak nie odnalazłam w spisie literatury (str. 109 i 158). W rozprawie nie umieszczono żadnych zdjęć, które mogłyby być nie tylko dokumentacją terenową, ale wręcz formą potwierdzenia jakiegoś konkretnego zjawiska.

3. Wartość merytoryczna i osiągnięcia rozprawy

Praca przedstawia interesujące poznawczo zamierzenie badawcze jakim jest aktywizacja zawodowa kobiet w wyniku rozwoju agroturystyki.

Zmiana systemu ekonomicznego na gospodarkę kapitalistyczną oraz uwolnienie sektora prywatnego, do jakiego doszło w naszym kraju w wyniku przemiany ustrojowej w 1989 r., oznaczały poszerzenie możliwości wejścia kobiet na rynek pracy. W społeczności wiejskiej tej szansie zaczęła sprzyjać agroturystyka, której rozwój datuje się prawie od początku lat 90. ub. wieku i która była wówczas traktowana jako przedsięwzięcie dające

rodzinie alternatywny dochód. Przedsięwzięcie to nie określano wówczas biznesem czy działalnością gospodarczą, raczej dodatkową aktywnością sprzyjającą dopełnieniu ubożających dochodów rodziny. Przypominam to, gdyż Doktorantka na początku rozprawy opowiada się wyraźnie za cezurą czasową dla agroturystyki, a w innych miejscach pisze, że agroturystyka w Polsce, w tym w Karpatach rozwijała się już w latach 70. i 80. ub. wieku (np. s. 112, 199, 200). To, prowadzi do merytorycznego galimatiasu, uwypuklonego w wypowiedzi jednej z respondentek (s.199). Takie spostrzeżenie respondentki (zgodnie z jej wiedzą) oraz inne dodatkowe, a dotyczące „Lokalnej Organizacji Turystycznej działającej w 1985 roku” i organizacji „Ogólnopolskiego Sympozjum Turystycznego”, powinny być sprostowane przez Doktorantkę w przypisie.

Pomimo bardzo bogatej literatury odnoszącej się do agroturystyki, problematyka kobiet w agroturystyce polskiej była zarówno w minionym wieku, jak i obecnym omawiana nie często i dość wrywkowo. Dużą potrzebę badawczą tego zagadnienia widać w „Pamiętnikach agroturystyki”, publikacji zawierającej wspomnienia uczestników konkursu zorganizowanego w latach 2011–2012 na 20-lecie agroturystyki w Polsce (przez krakowski Oddział Centrum Doradztwa Rolniczego, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministerstwo Sportu i Turystyki). Lektura ponad 40 wypowiedzi napisanych przeważnie przez kobiety (ponad 80%) pokazuje wieloaspektowość przedsięwzięcia agroturystycznego. Unaocznia jego wpływ na kobiety jako liderki takiego przedsięwzięcia, a także na ich rodziny. Pokazuje jak pod wpływem agroturystyki kształtowała się ich osobowość, jak uczyły się nie tylko obsługi komputera, kalkulowania kosztów, języków obcych, ale również empatii, tolerancji, pozbywania uprzedzeń. Zdaniem jednej z nich, Iwony Węgrzyn-Zych, w agroturystyce „Jesteś uczniem i nauczycielem, dającym ceną lekcję i pobierającym ceną lekcję.” (2012, s.10). Szkoda, że wspomniana pozycja nie była przez Doktorantkę w żaden sposób uwzględniona, a można w niej znaleźć wypowiedzi osób z województwa małopolskiego.

Należy podkreślić, że problematyka aktywizacji zawodowej kobiet poprzez agroturystykę w krajowej literaturze naukowej wręcz jest słabo rozpoznana, zatem rozprawa Doktorantki istotnie wypełnia lukę w tym zakresie. Wpisuje się ponadto w nurt prac podejmujących wyjaśnianie dzisiejszej rzeczywistości społeczno-kulturowej określanej mianem ponowoczesności, czy precyzyjniej – przejściem ponowoczesnym. Doktorantka omawiając w rozprawie rolę wiejskich kobiet niejednokrotnie pokazuje, że to, co było dawniej normą, czyli w nowoczesności, ściera się z tym, co po nowoczesności znajduje swoje miejsce wśród norm (refleksja za Anną Jawor, 2013, Paradoksy ponowoczesności). Autorka

na wielu stronach rozprawy zwraca uwagę na różne odcienie, dawne i współczesne, dyskryminacji zawodowej kobiet w Polsce i świecie (np. s. 65, 70, 86). Starła się też określić typ lub typy kobiet, w które wpisują się badane gestorki gospodarstw agroturystycznych.

Literatura przedmiotu jest obficie cytowana, głównie w części przeglądowej. Własne wyniki badań natomiast niezwykle rzadko Autorka porównuje z innymi, zwłaszcza uzyskanymi przez polskich badaczy w różnych regionach kraju. W bardzo małym stopniu Doktorantka uwzględniła moje koncepcje teoretyczne. Właściwie przywołała jedną, czyli model ewoluowania podmiotów w działaniach wspierających rozwój agroturystyki. Przy czym sama nie starła się określić jakie w tym zakresie nastąpiły zmiany po 2000 roku. A tych zmian jest wiele, o niektórych w rozprawie w ogóle nie ma żadnych informacji, np. o nowych zasadach kategoryzacji gospodarstw agroturystycznych opracowanych w 2012 r. przez Polską Federację Turystyki Wiejskiej. Poza tym, Doktorantka nie odniosła się ani w części przeglądowej, ani też empirycznej do innych moich opublikowanych koncepcji (m.in. 2009) takich, jak: efekty rozwoju agroturystyki (o czym rozpisuje się w kilku miejscach rozprawy), profil właścicieli czy wspomniane wcześniej przemiany gospodarstwa agroturystycznego (jako 3xP). Uważam, że koncepcje te mieszczą się w problematyce rozprawy, jednak nie wykazano żadnej próby ich zastosowania i wydania oceny, krytycznej lub potwierdzającej.

Do kolejnej dyskusyjnej sprawy należy sformułowanie zamieszczone na str. 141 o „prawnym warunku udostępniania turystom w gospodarstwach agroturystycznych najwyżej 5 pokoi”. Należy sprostować: to nie jest warunek, to jest możliwość, której stopień wykorzystania był i jest w krajowej literaturze przedmiotu szeroko analizowany (od 1997 r., np. w Raporcie o stanie wiejskiej bazy noclegowej w Polsce, opracowanym w ramach projektu PL.-0310-02-02, Turystyka Wiejska: Rozwój wiejskiej bazy noclegowej, Program PHARE TOURIN II, DG). Dlatego w tabeli 10 (na str. 143) niezrozumiałe jest wykluczenie obiektów pod szyldem „agroturystyka” posiadających więcej niż 5 pokoi jako „niespełniających kryterium funkcjonalno-prawne”. To również są obiekty agroturystyczne, ale prowadzenie wynajmu pokoi na większą skalę (niż 5) wymaga wyboru innych form opodatkowania, tzn. przejścia na zryczałtowany podatek dochodowy od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne albo zastosowanie karty podatkowej (Ustawa z dn. 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych). O wymienionych możliwościach nic nie wspomina się w tab.8 (traktującej o obowiązkach i przywilejach wynikających z regulacji prawnych), zatem kategorie agroturystycznych obiektów zaprezentowane w tabeli 10 są niejasne. W przeprowadzonej przez Doktorantkę analizie

prawnych uwarunkowań rozwoju agroturystyki zabrakło kilku istotnych, nowszych (po 2000 r.) pozycji specjalisty w tym zakresie, czyli J. Raciborskiego.

Reasumując, należy stwierdzić, że w pracy widać dużą pasję badawczą oraz poznawczą Autorki w szeroko rozumianej problematyce kulturowej i społecznej kobiet, a także emocjonalny związek z badanym regionem. Uważam, że zakładane cele rozprawy zostały zrealizowane, a do najważniejszych osiągnięć zaliczam:

- kompleksowe uporządkowanie wiedzy w zakresie agroturystyki jako czynnika aktywizacji zawodowej kobiet i jego wpływu na samą jednostkę oraz jej bliższe i dalsze otoczenie społeczne;
- szczegółowe rozpoznanie problematyki aktywizacji zawodowej kobiet poprzez agroturystykę w tradycyjnych rodzinach górskich w kontekście dawnej i dzisiejszej rzeczywistości społeczno-kulturowej;
- wyłonienie nowego pola badań w geograficznych studiach nad przemianami, skutkami oraz przebiegiem procesu aktywizacji zawodowej kobiet wiejskich w turystyce na obszarach recepcyjnych.

4. Wnioski końcowe

Stwierdzam, że przedstawiona do oceny rozprawa doktorska Pani mgr Magdaleny Kubal pt. „Agroturystyka jako czynnik aktywizacji zawodowej kobiet na obszarach górskich województwa małopolskiego” spełnia warunki określone w artykule 13 ust.1 *Ustawy z dnia 14.03.2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki*. Rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego jakim jest poznanie i zrozumienie mechanizmów aktywizacji zawodowej kobiet poprzez agroturystykę na obszarach wiejskich, zwłaszcza górskich. Doktorantka w rozprawie wykazała się dużą wiedzą teoretyczną oraz umiejętnością samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Do Wysokiej Rady Wydziału Geografii i Geologii Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie uprzejmie wnioskuję o dopuszczenie mgr Magdaleny Kubal do dalszych etapów postępowania w przewodzie doktorskim.

Łódź, dn. 14. 07. 2017 r.

Jolanta Wojciechowska

